

3. Шеховцова О. Жанрові модифікації «Денників» Петра Сороки. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць Ужгородського національного університету*. 2011. Вип. 15. С. 321-323.

КОНЦЕПТ «БОГ» У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ

Б.-І. АНТОНІЧА ТА П. СОРОКИ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Вільчинська Тетяна Пилипівна

доктор філологічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,

tetyana_v@ukr.net

На початку ХХІ ст. повноцінне формування нової системи культурних цінностей в Україні не може відбуватися в тому духовному вакуумі, що створювався протягом століть, відмежовуючи сучасну українську літературу від власної національно-історичної спадщини і західної культури, від найважливіших досягнень у галузі гуманітарних наук, зокрема тих, що торкаються різних аспектів релігійної свідомості. Тому пошук істинних цінностей сьогодні значною мірою передбачає актуалізацію багатой літературної спадщини українського народу в духовному світі сучасника. Пріоритетним при цьому стає вивчення релігійно-філософської поезії. Попри те, що її феномен привертає увагу уже протягом тривалого періоду, вона, як і раніше, належить до малодосліджених. Здебільшого вона розглядалася на локальних синхронних зрізах, наприклад, у контексті загально світоглядної (Е. Соловей), соціально-психологічної (Л. Голомб), історіософської (С. Козак), біблійної (В. Антофійчук, В. Сулима) та деяких інших парадигм. При цьому перевагу віддавали тим митцям і творам, що традиційно залучалися до першорядних, тоді як великі обшири української поезії ще потребують свого дослідження. З огляду на об'єктивну складність і малодослідженість усього комплексу проблем, пов'язаних із розвитком української релігійно-

філософської поезії, тема, присвячена аналізу концепту «Бог» у поетичній творчості Б.-І. Антонича і П. Сороки, без сумніву, є актуальною.

Нові перспективи відкриває когнітивний підхід. Досягнення лінгвістичної когнітології, аксіологічної культурології забезпечують застосування ефективних методик концептуального аналізу художніх текстів, спрямованого на моделювання як окремих концептів, так і цілих концептосфер, виявлення особливостей їх мовного втілення у творчості українських письменників. Такий підхід до вивчення художньої спадщини, зокрема поетичної, що належить до вагомих естетичних і духовних надбань народу, базуючись на ізоморфізмі мовних і культурних понять, їх взаємозалежності, передбачає здійснення комплексних, інтердисциплінарних досліджень. А єдність поетичності і сакральності якраз і виступає тією рушійною силою, що сприяла і сприяє поступу українського словесного мистецтва.

Метою запропонованого повідомлення є аналіз концепту «Бог» в українському культурно-лінгвальному просторі, специфічні особливості реалізації якого спостерігаємо в поетичній творчості Б.-І. Антонича і П. Сороки.

У свій час вульгаризаторський соціалістичний підхід до вивчення літератури не дозволив радянським критикам належно поцінувати Б.-І. Антонича, лише в 60-х роках ХХ ст., після тривалого забуття, почали з'являтися друком окремі його твори. Можливо, саме складність філософського мислення поета і спричинила неоднозначність в оцінках його творчості, зокрема, звинувачення в «аполітичності», надмірності релігійних мотивів і под. Творчий доробок Б.-І. Антонича студіювали більшою мірою літературознавці, як-от Ю. Андрухович, Г. Бетко, М. Ільницький, В. Махно, М. Неврлий, Л. Стефанівська. На мовні особливості увагу звертали лише принагідно.

П. Сорока репрезентує інше покоління українських письменників, а саме його творча діяльність припадає на кінець ХХ – початок ХХІ ст. У літературу він входить як автор поетичних і прозових текстів, талановитий есеїст, літературний критик. Сьогодні більш ніж пророчо звучать слова про те, що,

хронологічно не досягнувши старости, П. Сорока заповзвся видавати свої щоденники («Денники»), які повною мірою можна вважати українським витвором, винаходом (Л. Різник).

І хоча двох митців розділяє час, знаходимо у їхній творчості багато спільного. Тексти обох – це книги не для швидкого бездумного читання, вони спонукають читача до внутрішньої роботи думки, відбивають складний і суперечливий та водночас такий близький кожному, хто б'ється над вічними пошуками істини, авторський світ. Та найбільше їх об'єднують релігійні мотиви. І Б.-І. Антонич, і П. Сорока увійшли в українську літературу як творці неперевершених поетичних сакральних текстів, автори складної релігійно-філософської поезії, що демонструє багато спільного. Обидва письменники оспівують красу природи, апелюючи в такий спосіб до бога космології, але й відчують глибоку відповідальність перед християнським Богом, тому таким переконливим виглядає створений ними художній світ, наповнений первісною сакральною таїною та високою християнською духовністю.

Матеріалом дослідження в Б.-І. Антонича послужили насамперед твори з поетичних збірок «Привітання життя», «Велика гармонія», «Три перстені», «Зелена євангелія», в яких автор то розкаюється за свої поганські захоплення та повертається до християнського Бога, то знову шукає гармонії в єднанні з природою рідної Лемківщини. Подібні мотиви повною мірою перегукуються із Сорокиними з книги поезій «Лісові псалми», де, за словами самого автора, він намагався, щоб «звучала світла літургійність, яку відчуваєш душею, коли входиш під крони дерев» (П. Сорока).

Дослідження показало, що ключовим образом у досліджених текстах є Бог, який, підходячи з когнітивних позицій, трактуємо як концепт. Застосування різних прийомів і методик концептуального аналізу дозволило з'ясувати особливості номінації вказаного концепту, його семантико-аксіологічну природу та констатувати новаторство обох письменників у царині поетичного мововираження.

Проведені спостереження засвідчили, що в поетиці Б.-І. Антонича й П. Сороки концепт «Бог» характеризується розгалуженим номінативним полем, є полісемантичним, оцінно маркованим, когнітивно багатограним і демонструє всебічне осмислення сакрального як духовного феномену. Його аналіз дав змогу також виявити специфіку кожної з авторських міфопоетичних систем, що органічно синтезувала національне та індивідуальне.

Принципи комплексного дослідження, застосовані в науковій розвідці, мають універсальний характер і можуть бути використані при здійсненні концептуального аналізу інших художніх текстів.

МЕТАФОРА В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПЕТРА СОРОКИ

Штонь Олена Петрівна

*кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
shtonolena@gmail.com*

Естетика художньої мови, яка моделює світ через конкретно-чуттєві образи, передбачає не лише емоційний вплив на читача, а також його здатність розуміти вторинний зміст слова, специфіку художнього мовомислення того чи іншого автора. Адже кожен митець має свій словник, манеру комбінування мовних засобів. Цікавою із цього погляду є творчість українського письменника, члена НСПУ, літературознавця, редактора та видавця Петра Сороки, яку Михась Ткач, прозаїк, журналіст, головний редактор журналу «Літературний Чернігів», охарактеризував так: «Хоч би про що він писав, хоч би у якому жанрі виступав – вірші чи денникова проза – все то поезія. Його магічне слово лягає на душу ніжно, проймає серце. І це не окремі твори, а цілня поема, в якій головний герой – душа Поета» [3].

Із метою вивчення поетичного мовосвіту Петра Сороки проаналізуємо метафоричний простір його збірки «Ладан осені», у передмові до якої митець